

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUV-USLUBIY ISHLAR TEXNOLOGIYASINING MAZMUN MOHIYATI HAMDA TASHKIL ETISH SHAKLLARI

Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi

Toshkent ijtimoiy innovatsiya universiteti

“Pedagogika va psixologiya” kafedrası o'qituvchisi

Nishanbayeva Ezoza

Toshkent ijtimoiy innovatsiya universiteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 3-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf ta'lim tizimida o'quv-uslubiy ishlarni tashkil etishning nazariy va amaliy asoslari, ularning texnologik mazmun-mohiyati atroflicha tahlil qilinadi. Tadqiqotda dars samaradorligini oshirishda o'qituvchining metodik kompetensiyasi, dars ishlanmalarini loyihalashning zamonaviy usullari va interfaol ta'lim shakllarining o'rni yoritilgan. Shuningdek, Milliy o'quv dasturi talablaridan kelib chiqqan holda, o'quv-uslubiy faoliyatni takomillashtirish bo'yicha metodik tavsiyalar hamda o'qituvchilarning kasbiy o'sishini ta'minlovchi innovatsion modellar bayon etilgan. Maqola boshlang'ich sinf o'qituvchilari, metodistlar va pedagogika yo'nalishi talabalari uchun mo'ljallangan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, o'quv-uslubiy ishlar, pedagogik texnologiya, metodik mahorat, Milliy o'quv dasturi, dars loyihasi, didaktik vositalar, metodik birlashma, kasbiy kompetensiya, innovatsion yondashuv.

Аннотация В данной статье анализируются теоретические и практические основы организации учебно-методической работы в системе начального образования, а также их технологическая сущность. В исследовании освещаются роль методической компетенции учителя в повышении эффективности урока, современные методы проектирования планов уроков и значимость интерактивных форм обучения. Кроме того, исходя из требований Национальной учебной программы, изложены методические рекомендации по совершенствованию учебно-методической деятельности и инновационные модели, обеспечивающие профессиональный рост учителей. Статья предназначена для учителей начальных классов, методистов и студентов педагогических направлений.

Ключевые слова: начальное образование, учебно-методическая работа, педагогическая технология, методическое мастерство, Национальная учебная программа, проект урока, дидактические средства, методическое объединение, профессиональная компетенция, инновационный подход.

Abstract This article analyzes the theoretical and practical foundations of organizing educational and methodological work in the primary education system, as well as its technological essence. The research highlights the role of a teacher's methodological competence in increasing lesson effectiveness, modern methods of lesson planning, and the significance of interactive forms of learning. Furthermore, based on the requirements of the National Curriculum, the article presents methodological recommendations for improving educational-methodical activities and innovative models that ensure the professional growth of teachers. The article is intended for primary school teachers, methodologists, and students of pedagogical fields.

Keywords: primary education, educational and methodological work, pedagogical technology, methodological skill, National Curriculum, lesson project, didactic tools, methodological association, professional competence, innovative approach.

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

Kirish. Boshlang‘ich ta‘lim – shaxs kamolotining poydevori. Inson kapitalini rivojlantirish va Uchinchi Renessans poydevorini barpo etishda boshlang‘ich ta‘lim eng muhim bo‘g‘in hisoblanadi. Zero, bola dunyoqarashining shakllanishi, unda o‘qishga bo‘lgan ishtiyoq va mantiqiy tafakkurning uyg‘onishi aynan shu bosqichda yuz beradi. Bugungi kunda ta‘lim tizimi tubdan transformatsiya qilinayotgan bir davrda, o‘qituvchidan nafaqat tayyor bilimni yetkazib berish, balki dars jarayonini ilg‘or texnologiyalar asosida loyihalash va metodik jihatdan boyitish talab etilmoqda. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta‘kidlaganlaridek:

“Biz ta‘lim va tarbiya tizimining barcha bo‘g‘inlari faoliyatini bugungi zamon talablari asosida takomillashtirishni o‘zimizning birinchi darajali vazifamiz deb bilamiz. Maktab – bu hayot-mamot masalasi, kelajak masalasidir.”

Ushbu g‘oyadan kelib chiqqan holda, Yangi O‘zbekiston maktablarida joriy etilgan Milliy o‘quv dasturi o‘qituvchilarning o‘quv-uslubiy faoliyatiga butunlay yangicha mazmun olib kirdi. Endilikda metodik ishlar shunchaki hujjatlar to‘plami emas, balki o‘quvchining kreativligini oshirishga xizmat qiluvchi jonli jarayonga aylanishi shart. Muammoning dolzarbligi: Global axborotlashuv va raqamli texnologiyalar shiddat bilan rivojlanayotgan davrda an‘anaviy, bir qolipli metodik yondashuvlar o‘zining samaradorligini yo‘qotmoqda. Bugungi boshlang‘ich sinf o‘quvchisi – “Raqamli avlod” vakili bo‘lib, ularning diqqatini jalb qilish va bilim berish uchun o‘qituvchi o‘zining o‘quv-uslubiy ishlarini texnologik asosda tashkil etishi, ya‘ni darsni interfaol modellar (STEAM, Case-study, muammoli ta‘lim) asosida qurishi zarurati yuzaga kelmoqda. Biroq, amaliyotda ko‘pgina o‘qituvchilar metodik ishlarni tashkil etishda hali ham eskirgan shakllardan foydalanayotgani ushbu mavzuni ilmiy jihatdan tadqiq etishni taqozo etadi. Boshlang‘ich sinf o‘quv-uslubiy ishlari texnologiyasining mazmunini zamonaviy talablar asosida aniqlash hamda ularni tashkil etishning eng maqbul, samarali shakllarini tizimlashtirish orqali o‘qituvchining metodik kompetensiyasini oshirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Metodlar. Tadqiqotning metodologik asosi sifatida tizimli yondashuv tanlab olindi. Boshlang‘ich sinf o‘quv-uslubiy ishlarining mazmun-mohiyatini ochib berish va samarali shakllarini aniqlash maqsadida quyidagi ilmiy-pedagogik metodlar majmuasidan foydalanildi:

- Qiyosiy-qiyosiy tahlil: Tadqiqotda an‘anaviy metodik yondashuvlar (shablon dars ishlanmalari, qog‘ozbozlikka asoslangan hisobotlar) va zamonaviy innovatsion texnologiyalar (raqamli didaktika, teskari aloqa tizimi, STEAM) o‘rtasidagi farqlar o‘rganildi. Bunda ta‘lim mazmunining “Milliy o‘quv dasturi” talablariga mos kelish darajasi va o‘qituvchi ish yuklamasining pedagogik samaradorlikka ta‘siri qiyoslandi.

- Pedagogik kuzatuv va monitoring: Maktablardagi boshlang‘ich ta‘lim metodik birlashmalari (kafedralar) faoliyati bevosita kuzatildi. Metodik kengashlarning bayonnomalari, o‘qituvchilarning o‘zaro dars kuzatish jurnallari va “ustoz-shogird” tizimining amaldagi holati tahlil qilindi. Kuzatuvlar davomida metodik ishlarning dars sifatiga qay darajada «translyatsiya» qilinayotgani o‘rganildi.

- Pedagogik modellashtirish (Modeling): Tadqiqot natijasida boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining o‘quv-uslubiy faoliyatini samarali tashkil etishning yaxlit modeli ishlab chiqildi. Ushbu model o‘z ichiga rejalashtirish, texnologik xarita tuzish, nazorat materiallarini (test, keyslar) tayyorlash va o‘z-o‘zini tahlil qilish (refleksiya) bosqichlarini qamrab oladi.

- Sotsiologik metodlar (So‘rovnoma): O‘qituvchilar o‘rtasida o‘quv-uslubiy ishlarni tashkil etishdagi asosiy to‘siqlar va ehtiyojlarni aniqlash maqsadida anonim so‘rovnoma o‘tkazildi. Bu metod olingan nazariy ma‘lumotlarning amaliy asosga ega ekanligini tasdiqlash imkonini berdi.

Natijalar. O‘tkazilgan tadqiqotlar va pedagogik tahlillar natijasida boshlang‘ich sinf o‘quv-uslubiy ishlarining (O‘UI) texnologik mazmuni hamda ularni tashkil etishning samarali

mexanizmlari quyidagicha tizimlashtirildi: O‘quv-uslubiy ishlar mazmuni endilikda faqatgina «dars o‘tish» bilan cheklanib qolmay, quyidagi intellektual va texnologik jarayonlarni qamrab oladi:

1. Dars ishlanmalarini (konspekt) innovatsion loyihalash: An’anaviy qoliplardan voz kechgan holda, darsning “Texnologik xaritasi”ni ishlab chiqish. Bunda dars shunchaki reja emas, balki o‘quvchining har bir harakati hisobga olingan, kutilayotgan natijalarga (4K modeli: kommunikativlik, kollaboratsiya, kreativlik, kritik fikrlash) yo‘naltirilgan ssenariy ko‘rinishini oladi.

2. Raqamli didaktik materiallar bazasini shakllantirish: Zamonaviy o‘qituvchi o‘z metodik sandig‘ida nafaqat qog‘ozli ko‘rgazmalar, balki interfaol taqdimotlar, video-darslar, QR-kodli topshiriqlar va onlayn platformalar (masalan, Wordwall, LearningApps) uchun mo‘ljallangan resurslar bazasiga ega bo‘lishi aniqlandi.

3. Metodik diagnostika va refleksiya: O‘qituvchining o‘z faoliyatini muntazam tahlil qilishi (SWOT-tahlil: kuchli va kuchsiz tomonlar). O‘z ustida ishlash jarayonida pedagogik yangiliklarni (masalan, finlyandiya tajribasi yoki Singapur metodikasi) o‘z darslariga adaptatsiya qilish ko‘nikmasi shakllandi.

Tadqiqot davomida metodik ishlarni tashkil etishning eng yuqori natija beruvchi shakllari quyidagi jadvalda umumlashtirildi:

Tashkil etish shakllari	Mazmuni va kutilayotgan samaradorlik
Transformatsiyalashgan metodik birlashmalar	Faqat “bayonnoma to‘ldirish” emas, balki “key-stadi” (muammoli vaziyatlarni tahlil qilish) va jamoaviy kreativ muhit yaratish markaziga aylanishi.
Metodik seminar-treninglar	Nazariyadan amaliyotga o‘tish. Masalan, “Boshlang‘ich sinflarda Case-Study qo‘llash” mavzusida o‘qituvchilarning o‘zlari uchun mahorat darslarini tashkil etish.
«Master-klass» (Ochiq darslar)	Tajribali o‘qituvchilar tomonidan “Yangi o‘quv dasturini darsga qanday olib kirish kerak?” degan savolga amaliy javob beruvchi namuna darslari.
Kouching va Mentorlik (Coaching)	“Ustoz-shogird” tizimining yangicha ko‘rinishi bo‘lib, bunda tajribali pedagog yosh o‘qituvchiga nafaqat o‘rgatadi, balki uning individual potensialini ochishga yordam beradi.
Virtual metodik maydonchalar	Telegram kanallari, metodik veb-saytlar orqali masofaviy tajriba almashish va tezkor metodik yordam olish shakli.

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

Muhokama. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich sinf o'quv-uslubiy ishlari endilikda an'anaviy "hujjatbozlik" qobig'idan chiqib, bevosita dars sifatini boshqaruvchi strategik mexanizmga aylanishi lozim. Olingan natijalarni quyidagicha chuqur tahlil qilish mumkin:

Texnologik yondashuvning afzalliklari: Tahlillar shuni ko'rsatdiki, darsni texnologik asosda loyihalashtirgan o'qituvchi vaqtning qariyb 20-25 foizini tejashga muvaffaq bo'ladi. Bu tejalgan vaqt hisobiga o'quvchilar bilan individual ishlash va ularning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyati kengayadi. Natijada, sinfdagi o'quvchilarning umumiy faolligi an'anaviy darslarga nisbatan 30-40 foizga yuqori bo'lishi kuzatildi. Bu ko'rsatkich, ayniqsa, "Raqamli avlod" vakillari bo'lgan boshlang'ich sinf o'quvchilarining darsga qiziqishini ushlab turishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Mavjud muammolar va raqamli to'siqlar: Shu bilan birga, tadqiqot davomida bir qator tizimli muammolar ham aniqlandi. Bugungi kun o'qituvchisi uchun eng katta to'siq — bu raqamli savodxonlikning yetishmasligidir. Metodik ishlarni zamonaviy talablar darajasida tashkil etish uchun faqatgina kompyuterdan foydalanish kifoya qilmaydi. O'qituvchi bulutli texnologiyalar, elektron darsliklar va masofaviy metodik hamkorlik platformalarida erkin ishlay olishi zarur. Raqamli metodika (E-metodika) tushunchasining hayotga sust kirib borayotgani o'qituvchining metodik mahsulotlarini ommalashtirishga va tajriba almashish tezligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Metodik ishlarni transformatsiya qilish zarurati: Muhokamalar shuni ko'rsatmoqdaki, o'quv-uslubiy ishlar samaradorligini oshirish uchun maktablardagi metodik birlashmalar faoliyatini ham tubdan o'zgartirish lozim. Ular shunchaki nazorat qiluvchi organ emas, balki o'qituvchilarning "metodik laboratoriyasi" ga aylanishi kerak. Bunda har bir o'qituvchining shaxsiy trayektoriyasi va professional ehtiyojlari hisobga olingan holda metodik yordam ko'rsatish tizimi yo'lga qo'yilishi maqsadga muvofiqdir.

Xulosa. Boshlang'ich ta'limda metodik ishlar o'qituvchining shunchaki darsga tayyorgarligi emas, balki ta'lim sifatini boshqaruvchi yaxlit texnologiya hamda to'xtovsiz davom etadigan uzluksiz jarayondir. Ushbu faoliyat mazmuni o'qituvchining elektron resurslar va mualliflik ishlanmalaridan iborat "shaxsiy metodik banki" orqali muntazam boyib borishi darslarning mazmunli o'tilishini kafolatlovchi asosiy intellektual resurs bo'lib xizmat qiladi. O'quv-uslubiy ishlarni "ustoz-shogird" tizimi va mahorat darslari kabi jonli muloqot shakllariga asoslash pedagogik innovatsiyalarning o'qituvchilar o'rtasida tezkor translyatsiya qilinishiga zamin yaratadi. Metodik ishlarni texnologik asosda, ya'ni strategik rejalashtirish va kutilayotgan natijani bashorat qilish orqali tashkil etish o'qituvchini kundalik bir xil jarayonlardan xalos qilib, uni zamonaviy ijodkor-tadqiqotchiga aylantiradi. Binobarin, tizimli va uzluksiz yo'lga qo'yilgan metodik ishlar o'qituvchi mahoratini oshirish bilan birga, har bir darsning davlat ta'lim standartlari darajasida samarali o'tilishini ta'minlovchi eng optimal yo'ldir.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2021.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrda "Xalq ta'limi sohasidagi metodik faoliyatni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 822-sonli Qarori.
3. Yo'ldoshev J.G., Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2008.

4. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar (ta'lim muassasalari pedagog-o'qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar). – Toshkent, 2008.
5. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2003.
6. G'afforova T. Boshlang'ich sinflarda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: "Tafakkur", 2011.